

DESENVOLUPAMENT AGROAMBIENTAL SOSTENIBLE, MILLORA DE LA BIODIVERSITAT I VALORS PATRIMONIALS A LES GARRIGUES (Lleida)

PRESENTACIÓ DEL PROJECTE

**Redacció: Jesús Almarza Temprano (Trenca)
Director tècnic del projecte**

ÍNDEX

1. JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE.....	2
2. DIAGNÒSTIC DE LA SITUACIÓ DE PARTIDA	3
3. DETERMINACIÓ DE FEBLESES I FORTALESES.....	5
4. OBJETIUS GENERALS I ESPECÍFICS	6

1. JUSTIFICACIÓ DEL PROJECTE

La justificació principal del projecte és la implantació d'un model de desenvolupament agro-rural sostenible econòmicament i ambientalment en una comarca deprimida econòmicament i amb una clara vocació agrícola i rural.

Les finques per a les quals es proposa el model d'actuació es troben a Les Garrigues, comarca que té un clima mediterrani amb molt baixa pluviometria, una població envellida i gran tendència al despoblament.

Hom pretén oferir a la població de la comarca una possibilitat per donar valor a un territori actualment deprimat. El model de desenvolupament ha de ser rendible econòmicament, mediambientalment sostenible i capaç de recuperar les actuacions agrícoles tradicionals, però millorant-les amb la tecnologia actual, de manera que es puguin optimitzar els processos.

L'objectiu és aconseguir un producte agrícola amb un alt valor afegit (oli d'oliva) i integrar aquesta activitat amb altres productes (agrícoles, ramaders, apícoles, etc.), de tal manera que es puguin generar diferents productes amb denominació d'origen al mateix territori, diversificant la producció i assegurant la generació de riquesa.

Les finques objecte de les actuacions es gestionen directament o mitjançant acords de custòdia. A través dels acords de custòdia, el/la propietari/ària manté la propietat i cedeix la gestió de les finques per donar-les valor i implantar el model desenvolupat en el projecte.

Altra novetat és la difusió del model, a fi de crear una oferta turística a les comarques que pugui generar un augment del sector terciari a la zona.

2. DIAGNÒSTIC DE LA SITUACIÓ DE PARTIDA

La comarca objecte del projecte és de les més deprimides econòmicament a Catalunya. Ha sofert un despoblament important, sobret en els últims 30 anys. Són zones amb una baixa densitat de població, que a més presenten signes d'envelliment i una proporció de homes molt més gran que de dones.

La població actualment viu de l'agricultura i dels serveis. En els últims temps, el sector terciari ha experimentat un notable procés de desenvolupament en detriment del sector primari.

La baixa estabilitat pel que fa a la producció i rendiment dels conreus de secà va fer que a partir dels anys 70, i sobretot als 80, moltes famílies d'aquesta comarca complementessin l'activitat agrícola amb la ramadera.

La distribució de les superfícies és la següent: un 50-60% de superfície ocupada per explotacions agrícoles; un 20-30%, per zones de matoll; i un 15-20%, per terrenys forestals.

Quant a l'agricultura de la zona, a la comarca de Les Garrigues es produeixen típics conreus de secà: oliveres de la varietat arbequina (50% de les terres llaurades), ametllers (20%) i cereal, actualment de baixa rendibilitat i amb un índex d'abandonament dels conreus alt.

La indústria és molt poc present. Ha quedat reduïda a la indústria agroalimentària, bàsicament d'oli d'oliva. No obstant això, l'oli d'oliva de la comarca de Les Garrigues té denominació d'origen i és conegut per la seva alta qualitat. A totes les zones ja existeixen cooperatives per a la transformació dels productes agrícoles.

A més, el terme municipal de Bovera és inclòs dins l'àmbit d'actuació del projecte de regadiu de suport de Garrigues Sud, que impulsa aigua des de l'embassament de Flix.

Es tracta de zones que en el passat eren molt més poblades. Hi trobem elements culturals d'importància, com ara construccions de pedra seca, aljubs, rastells de pedra, etc., que s'estan degradant i perdent per causa de l'abandonament del territori.

Com que es tracta d'una zona poc poblada, amb una estructura en mosaic i amb un percentatge de terreny forestal important, els hàbitats presents estan en bon estat de conservació (màquies, alzinars, rouredes, pinedes) i per tant amb una fauna associada de gran valor, amb abundància d'espècies protegides.

Actualment, Trencà té de propietat una finca de 4 ha al terme municipal de Bovera, a la comarca de Les Garrigues. També s'han fet diversos acords de custòdia, amb la finca que afronta amb aquesta i amb finques properes. En total, la finca propietat de Trencà i les finques custodiades sumen més de 30 ha.

Mosaic d'oliveres i zona forestal al terme municipal de Bovera

3. DETERMINACIÓ DE FEBLESES I FORTALESES

A continuació es presenta una taula amb les fortalezes i oportunitats del projecte, així com les seves febleses i amenaces.

Matriu de febleses i fortalezes

FACTORS INTERNS	FACTORS EXTERNS
FORTALESES	OPORTUNITATS
<ul style="list-style-type: none"> - Projecte innovador. - Rendibilitat i manteniment assegurats a mitjà i llarg termini. - Diversificació de productes. - Optimització en la gestió de recursos. - Integració de la gestió. Es gestiona com un tot, amb la qual cosa s'optimitza el rendiment. 	<ul style="list-style-type: none"> - Demanda social creixent. - Necessitat social de propostes de gestió agrícola diferents. - Necessitat social de fixar la població rural al territori, que es tradueix en ajuts per a la estabilització. - Instal·lacions de transformació de productes agrícoles ja existents al territori.
FEBLESES	AMENACES
<ul style="list-style-type: none"> - Rendibilitat inferior a curt termini. - Falta d'experiències prèvies. - Sector poc productiu. - Poca cohesió interna del sector. 	<ul style="list-style-type: none"> - Abandonament del medi rural. - Implantació d'un model rural no sostenible. - Creixement lent de la demanda de productes ecològics. - Dependència de la climatologia. - Gran competència exterior de productes agrícoles provinents d'altres regions i/o països. - Sector amb poc reconeixement social.

4. OBJETIUS GENERALS I ESPECÍFICS

Els **objectius generals** del projecte són els següents:

- ✚ Promoure els valors patrimonials (naturals, agraris, paisatgístics i culturals) del territori.
- ✚ Promoure sistemes de cultiu (olivera, ametller, cereal, etc.) i aprofitaments ramaders compatibles amb el correcte desenvolupament d'aquests espais, com ara l'agricultura ecològica i la ramaderia ecològica, amb l'objecte d'aconseguir un desenvolupament rural sostenible.
- ✚ Promoure la diversificació agrària de la zona mitjançant la introducció de conreus ecològics alternatius a l'olivera i explotacions extensives de ramaderia ecològica.
- ✚ Crear sistemes per potenciar la fauna i flora característiques de l'ecosistema mediterrani.
- ✚ Implicar en la conservació d'aquests espais, a través de la participació directa, a tots els agents que hi participen: agricultors, ramaders, cooperatives, empresaris, societats de caçadors..., així com les institucions locals, comarcals i provincials per aconseguir una coordinació transversal.
- ✚ Fer acords de custòdia del territori amb propietaris situats en aquests espais, amb la finalitat de recolzar la conservació dels valors i dels recursos de les seves finques. Pot ser perfectament compatible amb un desenvolupament rural sostenible, facilitant que els propietaris puguin fer seva la responsabilitat de gestionar i protegir el territori, els seus recursos i els seus valors naturals, agraris, paisatgístics i culturals.
- ✚ Difondre les característiques pròpies i úniques d'aquests espais, tot creant una oportunitat per al desenvolupament de turisme rural a la zona.
- ✚ Conservar i recuperar les construccions de pedra seca (cabanes, murs, cisternes, aljubs, etc.).

Finca típica de Les Garrigues, amb murs de pedra seca

Per a la consecució d'aquests objectius generals, es planteja un seguit d'**objectius específics**:

- Tècniques de conreu que respectin el relleu del terreny: per reduir l'alteració del paisatge, evitar processos d'erosió i afavorir la biodiversitat gràcies a la fragmentació de les parcel·les de conreu.
- Establir i afavorir la implantació de cobertes vegetals herbàcies en conreus llenyosos: per protegir el sòl, reduir la pèrdua d'humitat, afavorir la fauna del sòl i així oferir una font d'aliment a altres espècies.
- Protecció i potenciació de les varietats vegetals autòctones en comptes de les comercials: per facilitar pràctiques agrícoles menys intervencionistes, prevenir l'aparició de plagues, evitar pèrdua de patrimoni genètic i evitar la invasió de varietats no autòctones.
- Aplicació de tècniques de conreu que comportin una perturbació física i química del sòl mínima, per mantenir la fauna i flora present al sòl, estalviar costos i reduir la compactació del sòl.
- Ús d'adob orgànic, ja que es manté la qualitat del sòl i es valoritzen les dejeccions ramaderes, tot evitant el consum d'energia i de matèries no renovables.

- Potenciació de la fauna auxiliar en la lluita contra les plagues, disminuint així el nombre de tractaments i millorant el control de l'estat fitosanitari del cultiu, reduint els costos.

Control de la vegetació no desitjada amb ramaderia asinina rústica i adaptada al terreny

Producció agrària ecològica d'acord amb les directrius indicades al reglament CEE núm. 2092/91.

- Diversificació de la producció amb la implantació de produccions agràries alternatives i adaptades a l'ecosistema mediterrani (cirerer, figuera, vinya, noguera; micorrizació amb trufes, magraner, plantes aromàtiques).
- Aprofitament de les zones boscoses amb plans de gestió forestal a curt i mitjà termini.
- Produccions ramaderes alternatives: ous ecològics, pollastres ecològics, apicultura...
- Manteniment i recuperació de les superfícies de vegetació autòctona: per conservar la biodiversitat, proporcionar llocs de nidificació, promoure la funció de la vegetació com a connector entre àrees, evitar processos erosius i conservar l'estructura paisatgística.

- Manteniment, recuperació i protecció d'elements entre camps de conreu (marges, murs vegetals, etc.): per evitar erosió, protecció contra el vent, millorar la qualitat del sòl, atenuar els canvis de temperatura, etc.
- Conservació i manteniment d'elements culturals: conservar i recuperar construccions tradicionals (cabanes de volta, basses, pous, etc.). A més de recuperar elements amb valor patrimonial, entre altres funcions aquests elements serveixen com a punt de nidificació de diferents espècies (òliba, oreneta, mussol, dragons, sargantanes, etc.).

Aljub en mal estat, per recuperar

- Conservació, recuperació i creació de basses, aljubs, etc., per aprofitar l'aigua de pluja i recuperar la cultura de l'aprofitament de l'aigua, perduda avui en dia.
- Difusió del projecte perquè serveixi de model per al territori amb la possibilitat que sigui aprofitada aquesta experiència.